

Plukovník v zál. doc. Ing. Václav M a r y š k a, CSc.

Priority moderní vojenské vědy a reforma armády ČR

V úvahách uveřejněných v minulém ročníku VR (č. 7, 10/94) jsem uvedl a zdůvodnil své názory na základní příčiny nedostačující úrovně řešení armádních reforem. Zaměřil jsem se na rozhodující - strategicko-operační oblast a podrobil jsem kritice operační analýzu na operačně-strategické úrovni.

Obě tyto příčiny mají, dle mého názoru, za následek zavádějící proklamování jen formálních, kvantitativních redukcí armády, neboť nedovolují odkrýt a do transformace armády posadit daleko významnější vlivy kvalitativní.

Tato skutečnost potom nedovolí, zdůvodněně a včas dospívat k takovým cílovým (predikčním) představám o nové armádě, které by reformám vtiskly nejen správný rytmus a směr, ale které by především zabránily až i deformacím samé podstaty.

Jako první a rozhodující z těchto cílových predikcí jsem uvedl stále ještě neexistující vymezení takové budoucí armády, která by vykazovala za limitní finanční prostředky uvolněné státem, maximální, exaktně změřitelnou, vysoce variabilní a dělitelnou (regulovatelnou) výkonnost.

V následující úvaze bych se chtěl pokusit tuto základní prioritu dostupně, tj. aniž by byla překročena mez prokazatelnosti uváděných tvrzení, rozvinout.

Klíčovým podkladem této úvahy je vyhodnocení a porovnání rozdílně se vyvíjející strategicko-operační výkonnosti jednotlivých druhů vojsk a především z nich tvořených funkčních struktur (systémů a podsystémů); tedy řešení prohlubujícího se rozporu mezi prostředky a jejich vztahy.

V současné době je plně prokazatelné, že vytvořitelné palebné systémy z letounů resp. raket (zahrnující neoddělitelně spojené systémy průzkumné a navigační) překonaly ve svém dosahu až i globální požadavky a v možné intenzitě své činnosti (závislé především na výchozích počtech), při dosahované až extrémní přesnosti a funkční pohotovosti pak dosáhly výkonnost dovolující řešit limitně chápanou obrannou dostatečnost na všech úrovních, včetně koaličně strategické.

Jelikož pak totéž nelze říci o zbraňových systémech pozemních vojsk, není obtížné prokázat, že musí dojít k podstatným změnám ve vzájemných vztazích a úlohách těchto systémů ve vedených operacích.

Nutnost tohoto kroku je pak dále umocňována požadavkem, aby hledaný nový funkční princip vedení operací a válek vyhovoval i politickým aspektům vyžadujícím schopnost konflikty odvracet a jen v případě neúspěchu situaci řešit apriorně poznanou, a proto z hlediska obětí a škod minimalizovanou aktivní obranou, vedenou z vlastního (tedy nikoliv a priori, jak předpokládají zastánci priority pozemních vojsk, na vlastním) území.

Proto bezpečnostní strategie, především všech vyspělých demokratických států, usilovně hledají řešení diametrálních požadavků svých občanů vyplývajících ze stále klesající ochoty a vůle řešit možné konflikty násilím, ale o to důsledněji žádající vojensky dostatečně zajištěnou suverenitu.

Na základě toho kladou tyto strategie takový důraz na prevenci, usilují o vystupňování záruk obranné dostatečnosti vojenskou silou založenou na výkonných palebných systémech a dále umocňovanou členstvím v dostatečně výkonné koalici. Hledají tedy řešení cestami a prostředky schopnými konflikty především odvracet a jen v případě neúspěchu strategie odvracení řešit otevřený konflikt vysoce ofenzivně, rychle a účinně profesionálními složkami armád, tj. přesnými údery na samé jádro protivníkovy potenciálu. Hledají tedy řešení nejen technologií dostatečně účinnou, ale i snižující, především vlastní oběti a škody, na minimum. Od všenárodní mobilizace a tradičních pozemních vojsk očekávají posílení vojsk územní obrany a především „logistiky“.

Pro dostatečně přesvědčivé pochopení a uznání těchto požadavků a z nich plynoucích strategií je však stejně nutné ukázat, že nejde o změnu v samé podstatě vedení vojenských konfliktů, neboť od té se nadále očekává dostatečně účinná fyzická likvidace protivníka, ale jde o přestavbu jeho realizačních dějů (kroků) v čase, prostoru a ve vztazích jeho realizátorů (v jejich součinnosti), tedy o přestavbu technologickou, vedenou s cílem sloučit klasickou obranu i útok v jediný syntetický, a z hlediska protivníků obsahem i formou symetrický, výkonnostně vyrovnaný děj otvírající cestu k uplatnění specializace a schopný výše uvedené požadavky plnit se zvýšenou (maximální) účinností.

Jak známo, *od klasické, plošně-liniové obrany* bylo v minulosti povinně požadováno, aby svou operační sestavou a vlastnostmi vždy dokázala útočícího a pronikajícího protivníka nejen zastavit, ale vysoce aktivní (ofenzivní) činností v podobě protiúderu protivníka především oslabil (zničila) v takové míře, aby byl nucen od opakovaných pokusů o útok upustit. Prvotním cílem tohoto děje však nikdy nebyl územní zisk, ale maximálně dosažitelné oslabení protivníkovy potenciálu jeho ničením. To v častých případech vyžadovalo, byla-li k dispozici potřebná výkonnost, představovaná v těchto situacích nevyčerpanými zálohami, přejít plynule z obranné operace do operace útočné, která byla pro dosažení tohoto cíle účinnější.

Na novém pojetí není obtížné rozpoznat, že toto operační „klišé“ zůstává ve své podstatě zachováno. Je však dovedeno novou organizací vedeného konfliktu nebo operace, založenou na kooperaci specializovaných systémů a podsystémů, na přerozdělení prostorů, na nové dělbě úkolů a změně časové posloupnosti jejich plnění, k nevídané dokonalosti. Dokonalosti spočívající v tom, že přestal existovat mezi obranou a útokem rozdíl, neboť obě strany mohou zahájit konflikt v libovolném čase, na libovolném „prostranství“ (pro daný konflikt globálním) proti srovnatelným, svobodně vybíraným a dosažitelným cílům, stejnou technologií a stejnými prostředky. Lišit se tyto vstupní palebné operace mohou a budou vždy jen aktivovaným množstvím prostředků a úspěšností proudů vyprodukovaných aktivit závislých na technické a organizační vyspělosti protistojících stran. Tyto rozdíly pak již musí být eliminovány členstvím v koalici, neboť právě jejich eliminace je pro koalici alfa a omegou.

Soudobá armáda mající ve své sestavě požadovaný výkonný ofenzivní palebný podsystém (letectvo a rakety), je schopna protivníka nejen zastavovat a ničit již v hloubce jeho území, bude-li to vzhledem ke konkrétní situaci výhodné, ale od prvopočátku zasazovat

jeho válečnému potenciálu takové úderu a působit mu takové škody, které měly učinit jeho agresi (otevření a vedení konfliktu) nerentabilní již v první strategické operaci. A k nerentabilitě agrese, jak známo dojde vždy, když protivníkovy škody převyší zisky, které od úspěšného vedení agrese očekával.

Proto je agresor nucen přijmout vstupní palebný souboj, ve kterém nemá a priori zaručenu iniciativu a ve kterém je dále znevýhodněn tím, že na dobývaném území nesmí zničit to co chce konfliktem získat.

Není tedy těžké rozpoznat, že nová technologie (strategie) ruší, pro obě strany současně, i rozdělení státního území na válčiště a zápolí a boj zahajuje a vede na celém území, na kterém se konflikt odehrává a na kterém se tedy musí i vyřešit.

Není třeba prokazovat, že strategie založené na prioritě pozemních vojsk tyto výhody obraně zajistit nemohou a jsou v konfliktu vedeným agresorem novou technologií bez nejmenší naděje na úspěch, přičemž nejen vojska, ale především občanstvo, utrpí podstatně vyšší škody.

Nás však musí zajímat, zda tyto poznatky a závěry platí i pro podmínky, možnosti a potřeby ČR a AČR, tj. zda by i AČR měla vybudovat dosažitelně výkonný palebný podsystém letectva provázaný s integrálním podsystémem protivzdušné obrany, a k těmto základním podsystémům definovat podsystém pozemních vojsk (vojsk územní obrany a ochrany) a podsystém logistiky.

Je velmi potěšitelné, že na podstatnou část této otázky je možné dát navíc příslušně ověřenou kladnou odpověď opírající se o výsledky provedených analýz první fáze strategické operace. Tyto rozsáhlé, tři roky trvající práce, využívající Lanchesterův kvadratický model upravený pro analýzy, z hlediska AČR na nejvyšší, tedy strategické úrovni, byla zadána tehdejšímu velitelem letectva a PVO gen. Plcem. Měla prověřit operační využitelnost perspektivních, operačně velmi výkonných, ale především i ekonomicky dosažitelných letounů domácí výroby, letounů L-159C českého výrobce AERO Vodochody.

Prostřednictvím modelových analýz bylo prokázáno, že zařazení letounů L-159 do nové sestavy AČR, spolu s využitelnou částí leteckého parku a spolu se stávajícím IS PVO, umožňuje vytvořit vojenské vzdušné síly dosahující za vydělitelné finanční prostředky nejen výkonnost nesporně maximální, ale i legitimující AČR, vzhledem k její zeměpisné poloze, na technicky i operačně plnohodnotného uchazeče o členství v NATO.

Podporující podmínkou pro dosažitelnost tohoto stavu je však dále i přechod na funkční princip specializovaných systémů s nově rozdělenými prostory, úkoly a součinnostními vztahy pro možné etalonové situace.

Pomocí modelů bylo totiž prokázáno, že výkonnost podsystému stíhacího bombardovacího letectva složeného z letounů L-159, SU-22 a SU-25 se vícenásobně zvýší, je-li mu poskytnuta možnost své operační vlastnosti svobodně a v plném rozsahu uplatnit, to jest je-li radikálně omezeno (prakticky zrušeno) jeho tradiční a překonané určení „k přímé podpoře pozemních vojsk“.

* * *

Závěrem této úvahy je tedy možné konstatovat, že všechny uváděné skutečnosti směřují k tomu, aby i AČR:

a/ Uznala prioritu vojenských vzdušných sil při zajišťování bezpečnostní strategie ČR;

- b/ Uznala nevyhnutelnost změny funkčního principu vedení operací prostřednictvím specializovaných systémů a odpovídající dělby úkolů;
- c/ Uznala platnost i funkčnost tohoto principu i pro celou škálu možných konfliktů řešitelných jejími vlastními silami jen s nepřímou podporou koalice;
- d/ Zvládla dělení svých sil a prostředků pro řešení konfliktů malého a nejmenšího rozmachu, to jest byla schopna vybírat a nasazovat vždy jen potřebné (optimální) uskupení sil a prostředků schopné daný konflikt úspěšně vyřešit;
- e/ Dokázala vyřešit novou skladbu a určení pozemních vojsk (především aby dokázala novou skladbu exaktně ověřit a dokázat) a vyřešila jejich optimální operační rozmístění (prakticky totožné se sestavou operační) pro celé území ČR a nové způsoby a podmínky vedení operací. K tomu je nutné pomocí modelů prověřit výkonnostní kritéria základních prvků operační sestavy (jednotlivých typů brigád);
- f/ Vypracovala a udržela pro základní prvky této sestavy vojsk územní obrany a ochrany alternativní úkoly (pro odlišné etalonové situace);
- g/ Shodně definovala skladbu a úkoly nového „logistického“ podsystému.

Dalším klíčovým úkolem AČR, podmíněným předcházejícím vyřešením výše uvedených úkolů, je rozpoznat hranici, která odděluje konflikty řešitelné vlastními silami ČR a AČR a konflikty řešitelné jen v rámci koalice. To proto, že jen na tomto základě může AČR exaktně definovat požadavky vůči koalici i vlastní reciproční nabídku, na jejichž základě by byl vstup do koalice uskutečnitelný a uskutečněný.

Za nespornou pravdu musí být uznána jako jediná možnost plnohodnotné členství v NATO a potřeba vstup realizovat v nejkratší možné době. Bližší objasnění i těchto problémů však vyžaduje jinou, samostatnou analýzu.